

Datum:

LIDÉ NA PLANETĚ

Obyvatelstvo světa:

- na Zemi dnes žije 7 miliard obyvatel (11/2011).
- obyvatelstvo světa je rozmístěno velmi nerovnoměrně. Více než polovina lidstva žije na pobřeží a v nížinách.
- Ukazatelem rozdílného osídlení je hustota zalidnění - počet obyvatel na jeden kilometr čtvereční
- Největší hustotu osídlení Bangladěš (1020 obyv./km²), v Evropě je to Nizozemí (370).
- Nejmenší osídlení má Mongolsko (1,4), v Evropě Island (2,5).
- Počet obyvatel naší planety velmi rychle roste - tzv. populační exploze a přelidnění.

Skladba obyvatelstva

- rozlišovací znaky: **biologické, kulturní a ekonomické.**

Biologické znaky:

1. Rasová struktura obyvatelstva

- rasy jsou velké skupiny lidí, s řadou znaků
- hlavní rasové skupiny: europoidní (bílá), mongoloidní (žlutá) a ekvatoriální (černá), která se člení na větve negroidní a australoidní.
- značení potomků ze smíšených manželství:
 - a) mestic- europoidní + mongoloidní
 - b) zambo- negroidní + mongoloidní
 - c) mulat- negroidní + europoidní
- Rasismus nadřazuje některou lidskou rasu nad jinou a je hloupý a protizákonný.

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Najděte v mapě Bangladěš a napište jeho polohu a jméno hlavního města.

.....
.....

- Podle mapy zjistěte hodnotu zalidnění v ČR.

.....
.....

- Zjistěte, ve kterých částech světa je nejrychlejší populační exploze a vysvětlete proč.

.....
.....

- Napište jména tří států, každý z jiného kontinentu, jehož se populační exploze týká.

.....

.....

- S pomocí učebnice zjisti počet obyvatel světa v těchto letech:

1750	1800
1850	1900
1900	1950
2000	

- V mapě vyhledej pět oblastí světa s nejvyšší hustotou zalidnění.

A) vypiš je:

.....

.....

.....

B) charakterizuj přírodní podmínky těchto oblastí:

.....

.....

C) vysvětli, proč žije mnoho lidí v hustě zalidněných průmyslových oblastech, kde je často poškozené životní prostředí:

.....

.....

D) Vysvětli, proč se lidstvo odnepaměti soustřeďuje na pobřeží a v nížinách:

.....

.....

- Napiš co je to mulat a ve které oblasti světa se s nimi můžeme setkat.

.....

.....

Datum:

Skladba obyvatelstva

Biologické znaky: 2. Věkové složení

Podle věku lze obyvatelstvo rozdělit na tři skupiny:

- 1) předproduktivní = děti a mládež (do 15 let)
- 2) produktivní = dospělí (15-64 let) horní věková hranice se postupně zvedá
- 3) poproduktivní = senioři (důchodci), nad 65 let

- věkového složení lze graficky znázornit věkovými pyramidami.
- jsou to pyramidy typu:

A) pyramida; př. IRÁK

B) zvon; př. FRANCIE

C) urna; př. NĚMECKO

3. podle pohlaví

- poměr pohlaví přibližně stejný. Vyššího věku se dožívají ženy.

Kulturní znaky:

1. Národnostní složení

- národ = skupina lidí obývajících stejné území, mající společný jazyk a historii, nejdůležitějším hlediskem vyčlenění národa je jazyk

- jazykové skupiny (rodiny):
 - a) indoevropské - slovanské, germánské a románské
 - b) čínsko-tibetské
 - c) semitoamitské
 - d) altajské jazyky
- světové jazyky - angličtina, francouzština, španělština, arabština.
- gramotnost vs. ngramotnost (analfabetismus)

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Odkud přišlo do Ameriky indiánské obyvatelstvo, a ke které rase patří?

.....

.....

- Vysvětlete proč má většina vyspělých států věkové pyramidy typu urna nebo zvon?

.....

.....

- Napiš čtyři státy v Evropě, kde žijí Slované, tři s Germány a tři s Romány.

Slované:

Románi:

Germáni:

- Napiš tři neevropské státy, kde se mluví francouzsky a čím to je způsobeno.

.....

.....

- Mezi světové jazyky nepatří jeden. Vyber který:

- Je pravda, že člověk patřící do produktivní věkové skupiny musí mít věk 15 až 64 let? ANO – NE
- Co znamená pojem analfabetismus?

-
-
- Napiš, do jakých jazyků řadíme arabštinu.

-
-
- Napiš, na které tři hlavní církve se dělí křesťanství?
-
-

Datum:

Skladba obyvatelstva

Kulturní znaky:

2. Náboženství

- pohled na svět, kde významnou roli hraje nadpřirozená bytost
- 1. **křesťanské náboženství** - jeden bůh - monoteistické, prorokem Ježíš Kristus a svatou knihou je Bible. Církve: **římskokatolická; pravoslavná; protestantské**
- 2. **islám (muslimské náboženství)**, monoteistické, bůh = Alláh, *Muhhamad*, muslimové, *Korán*, směry-*sunnitský a šítský*
- 3. hinduismus-v Indii, polyteistické
- 4. buddhismus – Zadí Indie, polyteistické
- 5. židovské náboženství (judaismus), Jeruzalém
- 6. čínské náboženství
- 7. animismus = přírodní náboženství (pohanská náboženství)
- sekularizace = odklon od náboženství, *bez vyznání vs. ateismus*

Ekonomické znaky: 1. Zaměstnanost obyvatelstva

- sektory
 - prvovýroba (primární sektor)
 - druhovýroba (sekundární sektor)
 - služby (terciární sektor)
 - kvartérní sektor
- nezaměstnanost – počítá se z ekonomicky aktivního obyvatelstva

Pohyb obyvatelstva

- **mechanický** – stěhování - emigrace a imigrace
- **přirozený**- porodnost a úmrtnost
- přirozený přírůstek a úbytek obyvatelstva

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Které tři obory lidské činnosti patří do prvovýroby?

.....

.....

- Které 4 oblasti světa, které jsou cílem přistěhovalectví, znáte, a vysvětlíte, proč jsou tím cílem?

.....

.....

.....

- Které významné poutní místo znáte v ČR?

.....

- K uvedeným státům přiřaďte nejrozšířenější náboženství (rozlišujte i katolickou, pravoslavné a protestantské církve):

<i>Senegal</i>	<i>Jamajka</i>
<i>Pákistán</i>	<i>Srbsko</i>
<i>Litva</i>	<i>Izrael</i>

- Mezi základní hospodářské sektory, v nichž pracují lidé, nepatří jeden, který?

A) prvovýroba B) služby C) kvintet D) kvartér E) druhovýroba

- Významným poutním místem islámu není jedno místo, které:

a) Karbalá b) Medina c) Mekka d) Lhasa e) Jerusalema

- Napiš co to je korán?

.....

.....

- Jaký je mechanický roční pohyb obyvatelstva v obci Ponava? Obec měla na začátku roku 220 obyvatel, během roku se 13 lidí přistěhovalo a 22 odstěhovalo. Během roku se narodilo 9 dětí a zemřelo 18 lidí.

.....

.....

- Co to je sekularizace?

.....

.....

Datum:

Lidská sídla

- obydlí, která jsou pohromadě = sídla
- typy: samota, osada, vesnice (obec), město, velkoměsto, megaměsto a hyperměsto, aglomerace, konurbace, megalopolis – Tokkaido, Boswash, Chippits, Sansan
- urbanizace, suburbanizace, slum
- v současnosti již 53 % obyvatelstva světa ve městech, nejvíce v S.Americe, nejméně v Africe

Světové hospodářství

- základní sektory:
 - a) prvovýroba (primár)
 - b) druhovýroba (sekundár)
 - c) služby (terciér)
 - d) kvartér
- v hospodářsky vyspělých zemích výrazně dominuje průmysl a zaměstnanost ve službách, v zemích rozvojových převládá zemědělství
- dělení podle hospodářské a životní úrovně:
 - 1) nejvyspělejší státy („první svět“)
 - 2) středně rozvinuté státy („druhý svět“)
 - 3) méně rozvinuté státy („třetí svět“)
 - 4) nerozvinuté státy („čtvrtý svět“)
 - 5) stále více zaostávající státy („pátý svět“)
- faktory rozmístění hospodářství – přírodní, společenské
- obrázek:

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Jaké podmínky musí mít sídlo, aby bylo velkoměstem, hyper a megaměstem?

.....

.....

- V čem se liší aglomerace a konurbace?

.....

.....

- Napiš příklad jedné konurbace v Evropě a uveďte 2 zdejší sídla.

.....

.....

- S pomocí atlasu napiš tři státy s převahou venkovské populace.

- Napište tři výhody a tři zápory života ve městech.

- Sestavte a запиšte si pořadí 5 nejlidnatějších měst světa.

- Který jeden typ sídla nepatří do městského:

a) konurbace b) megalopolis c) hyperměsto d) osada e) velkoměsto

- Do kterého sektoru řadíme zdravotnictví:

a) prvovýroba b) kvartér c) druhovýroba d) služby

- Co to je suburbanizace a popiš ji z našeho okolí?

- Uveď tři nadnárodní firmy a vysvětli tento pojem.

- S pomocí atlasu najdi a vypiš 5 hlavních hospodářských oblastí světa.

- Co znamená rozdělení světa na Sever a Jih z hlediska hospodářství

Zemědělství

- zajišťuje výživu lidstva
- zaměstnává asi 1,15 mld. lidí, ovlivněno přírodními i společenskými podmínkami
- moderní vs. zaostalé - 2 typy: tradiční samozásobitelské a moderní plantážní zaměření:

1. Rostlinná výroba

- základ zemědělství, pěstování rostlin
- potraviny, krmiva a suroviny pro průmysl.

Pěstuje plodiny:

- a) obilniny
 - pšenice, kukuřice, ječmen, rýže, proso, oves, potravinářské i krmné, 50% výroby
 - hlavní světové obilnice: prémie, pampy, Z + JV Evropa, stř.+ JV Asie, Austrálie
- b) hlíznaté plodiny- brambory
- c) pochutiny- káva, kakao, čaj, chmel, vinná réva, koření
- d) olejniny- olivy, slunečnice, řepka, sója, podzemnice, mák, palma olejná
- e) ovoce a zelenina- ↑↑citrusy, ananas, jablka, banány, cibule, česnek, rajčata, paprika, zelí
- f) luštěniny- hrách, čočka, sója, fazole
- g) rostliny pro průmysl (technické plodiny)- bavlník, konopí, tabák, juta, kaučukovník
- h) cukernaté plodiny- třtina, řepa

2. Živočišná výroba

- je to chov zvířat
- potraviny, průmyslové suroviny, tažná síla, hnojivo
- značně ovlivněno náboženstvím, kulturou
- chov zvířat je převládající složkou zemědělství v rozvinutých státech
- je ukazatelem vyspělosti zemědělství

Existují tyto typy výroby:

- 1) Intenzivní – *stájový chov a intenzivní stálý venkovní chov, velkochov*
- 2) Extenzivní – *kočovní chov, domácí malochov*
 - A) chov drůbeže- nejpočetnější, kuřata, slepice, kachny, krůty, husy, krocani
 - B) chov skotu- kráva, zebu, buvol, jak, bizon
 - C) chov prasat
 - D) chov ovcí

E) chov tažných zvířat- osel, kůň, buvol

F) chov včel a bource morušového

G) chov kožešinové zvěře- liška, nutrie, norek, lasice, králík

H) chov lovné zvěře- jelen, srnčí, bažant...

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Vysvětli, proč je rostlinná výroba základem zemědělství?

.....

.....

- Je pravda, že nejpočetnější skupinou chovaných zvířat je drůbež?

ANO – NE

- Vyhledejte 5 hlavních obilnic světa a napište druh obilí, který se zde pěstuje.

.....

.....

.....

.....

- Jakým způsobem může ovlivňovat náboženství živočišnou výrobu?

.....

.....

- Přiřaďte uvedené plodiny (A-E) do skupiny plodin (1-5):

A) fazole	1. technická plodina
B) mák	2. luštěnina
C) mango	3. okopanina
D) maniok	4. Ovoce
E) juta	5. olejnina

- Mezi skot patří nebo zebu a chováme je nejvíce pro maso,
..... nebo často kvůli

- Napiš tři přírodní a dvě společenské podmínky, které ovlivňují rozmístění a charakter zemědělství.
přírodní -

.....
společenské -

.....

- Vysvětlete, proč je živočišná výroba pokládána za ukazatel vspělosti zemědělství?

.....

.....

Datum:

Rybolov

- Lov ryb a dalších mořských a sladkovodních živočichů - zdrojem potravin, krmiva a technických surovin.
- Sladkovodní ryby tvoří 10 % světového výlovu.
- Mořský a sladkovodní, průmyslový a tradiční
- Hlavní rybolov: Čína, Peru, Japonsko, USA, Chile
- V Evropě loví nejvíce *Norsko, Island, Dánsko a Španělsko*.

Lesní a vodní hospodářství

- Funkce lesa: produkce kyslíku, zadržování vody, ochrana půd, zdroj dřevní hmoty, krajínotvorný prvek, rekreační prostředí, estetický význam.
- pokrývají téměř jednu třetinu povrchu souše
- poskytují lesy dřevo, lovnou zvěř a lesní plodiny
- Lesy vytvářejí na Zemi dva výrazné pásy:
 - 1) severní lesní pás (tajga) – převážně jehličnany
 - 2) rovníkový lesní pás (deštný les) – převažují tvrdé listnaté dřeviny
- vodní hospodářství - hospodaření s vodními zdroji, úspora a ochrana vod
- spotřeba vody – 1. zemědělství 2. obyvatelstvo= domácnosti 3. průmysl
- spotřeba stále narůstá a je jednou z podmínek rozvoje společnosti
- až 1 miliarda lidí žije v oblastech s nedostatkem vody- hlavně subsaharská Afrika, přední Východ, střední Asie
- spotřeba pitné vody se liší – v nejbohatších státech je na úrovni kolem 300 l/ den na osobu, u nás asi 97 l/den na osobu a v oblastech s největším nedostatkem jako je subsaharská Afrika je to jen 10 litrů na den.

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napište, v čem se liší průmyslový a tradiční rybolov?

.....

.....

- Vysvětlete, jaký rybolov je u nás, a na co se zaměřuje?

.....

.....

.....

- Vyhledej a zapiš 5 druhů hlavních mořských lovných ryb.

.....

.....

.....

.....

- Je pravdivé tvrzení, že u nás denní spotřeba vody na osobu tvoří téměř 50 litrů? ANO – NE
- Proč je konzumace ryb doporučována jako zdravá?

.....

.....

- Vyber, která jedna z oblastí nepatří mezi ty s největším nedostatkem vody:

- a) sever Evropy
- b) jižní okraj Sahary
- c) oblast v okolí Aralského jezera
- d) Saudská Arábie
- e) Somálský poloostrov

- Čím je způsobeno to, že je zemědělství největším spotřebitelem vody na světě?

.....

.....

- Rybolov rozlišujeme podle toho, kde lovíme ryby na mořský a.....

....., celkově převazuje z 90% Nejvíce ryb vyloví země jako Čína
nebo

- U nás v ČR je v rybářství typickou chovnou rybou

Datum:

Průmysl

- podstata průmyslové činnosti spočívá v přeměně surovin na polotovary, které jsou používány jinými průmyslovými odvětvími nebo ve zpracování surovin na hotové výrobky.
- průmyslová činnost zahrnuje těžbu, zpracování surovin a paliv, výrobu energie a výrobu polotovarů a hotových výrobků.

Členění průmyslu na odvětví:

- těžební - paliva, rudy, nerudné suroviny
- zpracovatelský - těžký: energetika, hutnictví, chemický, strojírenství
- spotřební: potravinářský, textilní, papírenský, oděvní, kožedělný, dřevozpracující

Hlavní průmyslové oblasti světa:

- severovýchod USA, tichomořské pobřeží USA, západní Evropa, JV Čína, Honšú a Kjúšú v Japonsku, evropská část Ruska a východ Ukrajiny

- USA, státy EU, Japonsko, Čína a Rusko vyrábějí 75 % všech průmyslových výrobků naší planety.

1. Těžební průmysl

- nerostné suroviny členíme na paliva, rudy a ostatní suroviny.

fosilní paliva (neobnovitelné)

- hlavními palivy současnosti jsou uhlí, ropa, zemní plyn (fosilní paliva) a jaderné palivo (U)
- těžba hlubinná - černé uhlí, ropa, uran těžba povrchová - hnědé uhlí

rudy

- z rud sloužících k výrobě železa a oceli je nejdůležitější železná ruda a mangan
- z rud k výrobě velmi používaného hliníku má největší význam bauxit
- vzácné kovy a drahokamy (zlato, stříbro, platina a diamanty) : šperkařství, elektronika

ostatní nerostné suroviny

- rozmanité suroviny (kaolín, soli, fosfáty apod.), které lze rozdělit na stavební, keramické, sklářské a chemické.

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Vyjmenujte 5 hlavních světových průmyslových oblastí (pozor ne přímo států) i s příklady 2 průmyslových oborů, které v nich najdeme

.....

.....

.....

.....

- Polsko patří mezi světově významné těžaře jedné suroviny, které?

A) uran B) zemní plyn C) zlato D) černé uhlí E) železná ruda

- ČR patří mezi světově významné těžaře jedné suroviny, které?

A) olovo B) zemní plyn C) zlato D) hnědé uhlí E) železná ruda

- Napiš tři obory patřící do spotřebního průmyslu:

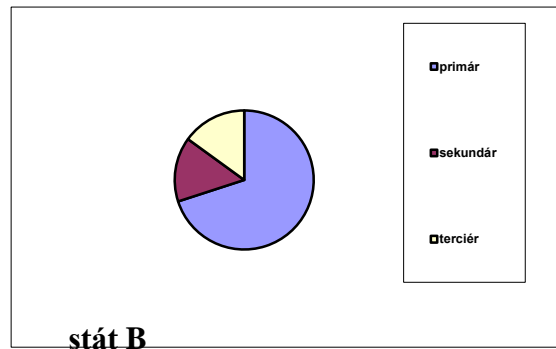
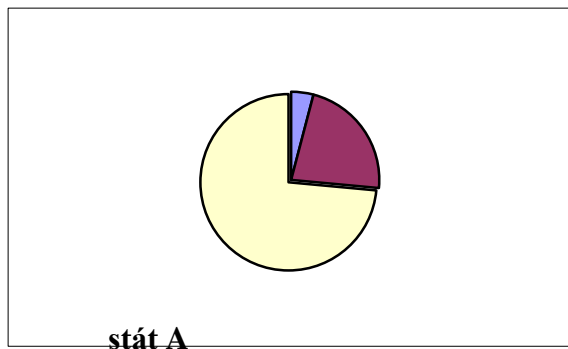
.....

.....

- Je pravda, že se z bauxitu získává cín? ANO - NE

- Dva diagramy znázorňují % strukturu zaměstnanosti ekonomicky aktivního obyvatelstva ve dvou

zemích (stát A, stát B). Na základě diagramu rozhodněte, které z uvedených tvrzení je pravdivé.

- a) Stát B má podobnou strukturu zaměstnanosti jako ČR.
- b) Stát B má vyspělejší hospodářství než stát A.
- c) Stát A patří mezi rozvojové země
- d) Průmysl je ve státě A významnější než ve státě B.
- e) Stát B patří mezi rozvojové země

Datum:

Průmysl

2. Energetika

- výroba elektřiny a tepla, rozhodující význam tepelné elektrárny - nepříznivý vliv na životní prostředí.
- Jsou: A = na obnovitelné zdroje – vodní, větrné, sluneční, biomasu
B = na neobnovitelné zdroje – fosilní paliva – uhelné, na plyn a ropu nebo jaderné
- méně obvyklé zdroje energie -přílivové, sluneční = fotovoltaické, větrné, geotermální a na biomasu, podíl těchto elektráren dosud malý.

3. Hutnický průmysl

- hutnictví se člení na dva obory:
A) hutnictví železa (černá metalurgie) upravuje a taví železné rudy, vyrábí surové železo, ocel a hutnické prvovýrobky (kolejnice, trubky, dráty, plechy)
B) hutnictví neželezných kovů (barevná metalurgie) upravuje a taví rudy neželezných kovů a vyrábí jejich slitiny (mosaz, bronz, měď, hliník, titan....)

4. Strojírenský průmysl

- navazuje na hutnictví, hlavní průmyslový obor
- strojírenská se člení:
1. těžké strojírenství = investiční, zbrojní a dopravní (zařízení pro doly a továrny, stavební stroje a těžké dopravní prostředky)

2. *lehké (spotřební) strojírenství = elektrotechnika* (elektrotechnika, elektronika, jemná mechanika, výroba lékařských nástrojů apod.).

- nejrozšířenějším oborem je dopravní strojírenství, především výroba aut
- strojírenství a především dopravní je ukazatelem vyspělosti celého hospodářství

5. Chemický průmysl

- chemický průmysl vyrábí nejrůznější chemické látky a sloučeniny

- více než polovinu objemu světového chemického průmyslu představuje *zpracování ropy = petrochemie*

- dnes je dalším ukazatelem rozvoje hospodářství

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Vyber, která jedna země má nejvyšší podíl výroby energie z vody:

A) *Kolumbie* B) *Francie* C) *Itálie* D) *Nový Zéland* E) *Čína*

- Napiš, co vyrábí černá metalurgie a z čeho?

.....

.....

- Napiš, co vše vyrábí dopravní strojírenství, a uveďte jména dvou našich firem vyrábějících dopravní prostředky.

.....

.....

.....

.....

- Mezi elektrárny řazené z hlediska získávání energie do obnovitelných nepatří:

A) *větrné* B) *fotovoltaické* c) *geotermální* d) *uhelné* e) *bioplynové*

- Napiš, co to je petrochemie?

.....

.....

- Nakresli symbol, kterým je v mapě hospodářství označeno sídlo s hutnictvím železa.

- Je pravdivé tvrzení, že se strojírenství člení na zbrojní, investiční dopravní? ANO – NE

- Pokuste se vysvětlit, proč je výroba automobilů považována za hlavní strojírenský a průmyslový

obor současnosti.

.....
.....
- Červeně podtrhni výrobky, které nevyrábí chemický průmysl.

*prací prášek zubní pasta mýdlo rohlík hnojivo mikrotenový sáček lak na
nehty lék paralen goretexová bunda rybářský vlasec knoflík palubní deska automobilu sešit*

Datum:

Průmysl

6. Spotřební průmysl

- zahrnuje mnoho průmyslových odvětví a oborů, které vyrábějí zboží pro bezprostřední užitek a spotřebu obyvatelstva, zaměstnává především ženy

- člení se na:

a) textilní výroba - výroba látek

b) oděvní průmysl – výroba oblečení

c) obuvnický průmysl vyrábí obuv

d) výroba skla, keramiky a porcelánu

e) dřevozpracující průmysl

f) papírenský průmysl a polygrafický (tiskařský) průmysl

g) potravinářský průmysl zpracovává zemědělské plodiny a produkty chovu hospodářských zvířat

- patří sem výroba nápojů, mlékárny, masokombináty, mrazírenství, konzervárenství, pekárny.

- některé státy využívají svých příznivých podmínek a zaměřují své potravinářství na vývoz (Nový Zéland, Dánsko, Nizozemsko)

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš dvě suroviny, ze kterých se vyrábí textil.

.....
.....
- Vyber, která jedna země má nejvyšší zastoupení potravin na vývozu zboží:

A) Island B) Somálsko C) Laos D) USA E) Nový Zéland

- Napiš, co vyrábí oděvní průmysl a z čeho?

.....
.....
- Napiš jména dvou firem vyrábějících oděvy.

-
- S pomocí literatury nebo internetu zjistí, kde tyto společnosti sídlí a kde vyrábí:
-
-

- Je pravda, že je známou firmou s výrobou nábytku společnost IKEA?

ANO – NE

- Napiš, čím to je, že spotřební průmysl zaměstnává převážně ženy?
-
-

- Nakresli symbol, kterým je v mapě hospodářství označeno sídlo s papírenským průmyslem.

- Pokuste se vysvětlit, kam a proč je soustředěna výroba čerstvých potravin.
-
-

- Červeně podtrhni výrobky, které nevyrábí spotřební průmysl.

Propiska prací prášek učebnice gumové holínky rohlík křišťálový lustr prostěradlo
mikrotenový sáček rybí filet papírový sáček stolní kalendář vak na udice
pánský oblek kopačky zahradní lehátko šatní skříň džínové kalhoty hrnek sešit

Procvičovací otázky a úkoly ke kapitole:

- Vyber, která jedna země má nejvyšší podíl výroby energie z vody:

A) Kolumbie B) Francie C) Itálie D) Nový Zéland E) Čína

- Napiš, co vyrábí barevná metalurgie a z čeho?
-
-

- Napište pět států světa, na které připadají $\frac{3}{4}$ celosvětové výroby světa.
-
-

- Mezi elektrárny řazené z hlediska získávání energie do neobnovitelných patří:

A) větrné B) fotovoltaické c) geotermální d) uhelné e) bioplynové

- Napiš, co to se vyrábí ve spotřebním strojírenství?
-
-

- Nakresli symbol, kterým je v mapě hospodářství označeno sídlo s textilní výrobou.

- Je pravdivé tvrzení, že je stříbro z hlediska těžby surovin řazeno mezi vzácné kovy? ANO – NE

- Pokuste se vysvětlit, proč je dopravní strojírenství považována za hlavní strojírenský a průmyslový obor současnosti.

.....
.....

- Červeně podtrhni výrobky, které nevyrábí průmysl.

zubní pasta pantofle ručník grapefruit lžička udice pstruh bavlna
turbína šunka vlasec zinkový drát pneumatika kniha

- Který obor průmyslu se zabývá výrobou konzerv:

a)energetika b)chemie c)strojírenství d)hutnictví e)potravinářství

- Napiš, dva důvody proč jsou v spotřebním průmyslu zaměstnány hlavně ženy.

.....
.....
.....
.....

Datum:

Služby

1. Doprava a spoje

- úroveň vyspělosti dopravy je měřítkem stupně rozvoje jednotlivých států světa a jejich životní úrovně. Doprava ovlivňuje značnou měrou i kvalitu životního prostředí.

- Doprava se uskutečňuje dopravními prostředky po dopravních cestách.
- Místa, kde se dopravní cesty křižují: dopravními uzly (přístavy, letiště, nádraží atd.).
- Dopravu podle předmětu dělíme na osobní a nákladní dopravu.

SILNIČNÍ DOPRAVA

- Hlavní předností je pohotové přemístění lidí a nákladů přímo na určité místo. Silniční
- Doprava má rozhodující podíl na objemu světové nákladní i osobní přepravy.
- Hustota silniční sítě je ve světě velmi nerovnoměrná. Asi 75 % všech automobilů jezdí v nejbohatších státech.

ŽELEZNIČNÍ DOPRAVA

- Doprava po kolejích je energeticky úspornější než silniční a uplatňuje se především v přepravě nákladů na větší vzdálenosti.
- Osobní železniční přeprava prožívá nový vzestup ve vyspělých státech, kde se stavějí speciální trati pro rychlovlaky (Japonsko, Francie – TGV, Německo - ICE, Španělsko - AVE, Itálie - TPN).

NÁMOŘNÍ DOPRAVA

- Zajišťuje mezikontinentální přepravu nákladů, méně již osob. Uplatňuje se hlavně v přepravě hromadných nákladů na velké vzdálenosti.
- Největší námořní loďstvo mají hospodářsky vyspělé státy s přístupem k moři a státy tzv. levných vlajek (Libérie, Panama, Kypr- registrují se zde lodě z celého světa).
- Námořní linky podstatně zkracují průplavy (Panamský, Suezský).

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Mezi významné světové přístavy nepatří jeden, který?
a) Šanghaj b) Jokohama c) Livorno d) Rotterdam e) Singapur
- Který stát amerického kontinentu proslul jako země levné vlajky a co to znamená?

.....

.....

.....

- Najdi v mapě a napiš tři největší přístavy Evropy:

.....

.....

- Napiš, co je hlavní výhodou a naopak nedostatkem námořní dopravy?

.....

.....

.....

- Napiš zeměpisnou polohu Suezského průplavu.

.....

.....

- Nakreslete symbol, kterým jsou v mapách označeny dálnice.

- Co za typy rozchodů kolejí známe a co to znamená?

- Je pravdivé tvrzení, že TGV znamená označení pro rychlovlaky v Německu? *ANO – NE*
- Proč je doprava důležitým předpokladem rozvoje hospodářství?

- Je pravdivé tvrzení, že je Brno na křížení dálnic a důležitým dopravním uzlem? *ANO – NE*

Datum:

Služby: doprava a spoje

LETECKÁ DOPRAVA

- je nejrychlejším a stále se rozvíjejícím se druhem dopravy
- přeprava osob na velké a střední vzdálenosti a v přepravě lehkých nákladů a pošty
- světová síť leteckých linek je nerovnoměrná, nejhustší je na území USA
- mezi světadily létá nejvíce letadel mezi západní Evropou a Severní Amerikou

POTRUBNÍ DOPRAVA

- přeprava tekutých a plyných látek
- patří sem ropovody, plynovody a další produktovody
- nejdelší síť je v USA, v západní Evropě, v Rusku a v oblasti Perského zálivu
- nejhustší síť potrubí je ve Velké Británii

DOPRAVA ELEKTRICKÉ ENERGIE

- zajišťuje rozvod elektřiny pomocí nadzemních sítí vedení o vysokém napětí a podzemními a podmořskými kabely

SPOJE a KOMUNIKACE

- zajišťují dopravu zpráv a přenos informací
- zahrnují přepravu listovních zásilek (pošta), denního tisku, telefonní, faxovou, elektronickou poštu, počítačové sítě, rozhlas a televizi
- rozvoj digitalizace a šíření družicemi
- jedny z nejrychleji se rozvíjejících

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Mezi významné letiště v Evropě nepatří jedno, které?

a) *Amsterdam* b) *Frankfurt nad Mohanem* c) *Trenčín* d) *Londýn* e) *Paříž*

- Který z pojmů neřadíme do sektoru spojů:

a) *fax*

b) *televize*

c) *internet*

d) *rozvod elektřiny*

e) *denní tisk*

- Najdi v mapě a napiš tři největší světová letiště podle počtu cestujících:

.....
.....
.....

- Napiš, co je hlavní výhodou a naopak nedostatkem letecké dopravy?

.....
.....

- Napiš jméno jednoho ropovodu nebo plynovodu, který prochází přes území Česka.

.....

- Nakreslete symbol, kterým jsou v mapách označeny ropovody.

.....

- Co vše řadíme do potrubní dopravy?

.....
.....

Datum:

Služby

2. Služby obyvatelstvu

- obslužnou sféru (služby)- hospodářské činnosti, které zabezpečují potřeby lidí, zvyšují jejich životní úroveň, obohacují jejich volný čas

- dělení

A) výrobní a nevýrobní

B) ziskové, neziskové

C) soukromé, státní

- Do obslužné sféry patří 10 okruhů aktivit: obchod, státní správa, zdravotní péče, sociální péče, školství, ubytování, stravování, věda a výzkum, zahraniční obchod, tělovýchova a rekreace, komunální, finanční služby.

- Zaměstnanost ve službách je jedním z ukazatelů stupně rozvoje jednotlivých států světa
- platí pravidlo, že čím je sídlo lidnatější tím více služeb poskytuje

1. Bankovníctví a pojišťovnictví

- vlastnictví – státní, soukromé, družstevní
- slouží státům, lidem, firmám, obcím, družstvům atd.

2. Státní správa

- úřady, soudy, armáda, policie, celníci
- zajišťuje činnost státu, čím je rozsáhlejší tím je méně funkční a dražší

3. Komunální služby

- souvisí s odvozem odpadu, správou komunikací, úklidem obcí
- zajišťuje je stát, obce nebo soukromníci

4. Sociální služby

- domovy důchodců, ústavy, léčebny atd.

5. Kultura

- patří sem kina, divadla, galerie, knihovny, muzea nebo historické památky
- často nevýdělečné, ale nutné

6. Obchod

- je rozdělen na maloobchod pro širokou veřejnost a velkoobchod pro podnikatelské subjekty
- roste koncentrace do velkoobchodů
- obchod – specializovaný nebo všeobecný
- stále roste vliv nadnárodních řetězců- př. TESCO, IKEA

7. Řemeslné služby

- jsou to třeba servis, kadeřnictví, opravny, malířství, sklenářství....

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Mezi kulturní služby nepatří jedna, která?

a) divadla

b) kina

c) kavárna

d) knihovny

e) muzea

- Napiš, v čem se liší malo a velkoobchod?

.....
.....

- Do kterého oboru služeb se řadí práce policisty?

a) komunálních služeb

b) finančnictví

c) státní správy

d) obchodu

e) zahraničního

obchodu

- Napište, co vše řadíme do sociálních služeb?

.....
.....

- Napiš, co je hlavní náplní činností finančnictví.

.....
.....

- Napiš, proč jsou služby ukazatelem stupně rozvoje jednotlivých států.

.....
.....

- Jak se projevuje velikost sídla a počet jeho obyvatel na úrovni poskytovaných služeb a popište je na příkladu z našeho nejbližšího okolí?

.....
.....

.....
.....

- Je pravdivé tvrzení, že do řemeslných služeb jsou řazeny i servisy a opravy? ANO – NE

Datum:

Služby

8. Školství

- je zajišťováno státem, církvemi, soukromě
- patří sem školky, školy základní, speciální, střední a vysoké školy s univerzitami
- na vysoké školství navazuje věda a výzkum
- ve vyspělých státech je alespoň základní školství povinné

9. Zdravotnictví

- je zajišťováno státem, církvemi, obcemi, soukromě

- s růstem velikosti sídla roste i vybavenost lékaři – v malé obci praktický lékař, větší obce – polikliniky, města – nemocnice, velkoměsta – fakultní nemocnice

- je velmi nákladné, je „bezplatné“ i placené

10. Rekreace a cestovní ruch (CR)

- cestovní ruch zahrnuje služby, které jsou s tím spojeny (doprava, ubytování, stravování).

- druhy:

a) organizovaný a individuální

b) hromadný a soukromý

c) vnitrostátní a mezinárodní

d) celoroční a sezónní

e) poznávací a tematický

- předpoklady cestovního ruchu – přírodní a společenské

- hlavními oblastmi cestovního ruchu jsou místa s významnými přírodními krajinami, početnými kulturními a historickými památkami a kvalitními službami:

1. oblast Středozemního moře

2. oblast Karibského moře

3. USA

4. západní a střední Evropa (zejména alpská oblast)

- cestovní ruch podle počtu návštěvníků (v mil.):

1. Francie (76,5)

2. Španělsko (49,5)

3. Čína (46,9)

4. USA (45,5)

5. Itálie (39,1)

- do ČR asi 7 mil. osob

11. Světový trh a mezinárodní obchod

- státy obchodují mezi sebou hlavně se surovinami, potravinami a se strojírenskými výrobky

- zahraniční obchod (oběh zboží, které překračuje státní hranice) umožňuje každému státu zaměřit se na výrobu jen některých výrobků

- obrat zahraničního obchodu je součet hodnoty vývozu (exportu) a dovozu (importu) zboží

- tzv. směnný (bártrový) obchod je výměnný obchod bez použití peněz

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Je pravdivé tvrzení, že do školství jsou řazeny i mateřské školy?

ANO – NE

- Napiš pět hlavních předpokladů cestovního ruchu.

.....

.....

.....

.....

- Které 3 témata, na které se orientuje náš cestovní ruch.

.....

.....

.....

- Vysvětli proč je ekonomicky výhodnější příjezd turistů k nám na rozdíl od našeho vycestování?

.....

.....

- Vypiš tři námi (Čechy) nejnavštěvovanější státy světa.

.....

.....

- Napiš 5 důležitých turistických cílů v ČR.

.....

.....

- S pomocí učebnice napište pět států světa závislých na vývozu surovin a pokuste se vysvětlit, proč ve většině případů suroviny vyvázejí místo toho, aby je sami zpracovaly v místě těžby.

.....

.....

.....

- Vysvětlete, co v zahraničním obchodě znamená aktivní saldo, a napište jeden stát, který ho má?

.....

.....

Politické rozdělení světa

STÁTY NA ZEMI

- stát je organizovaná moc na určitém území, která na něm ovlivňuje všechny osoby, věci a vztahy mezi nimi.

Území světa:

- a) nezávislé (suverénní, svrchované) státy:

- celkem 194 (k jaru roku 2011)
- - vlastní území vymezené hranicemi
- vlastní nezávislá vláda
- právo uzavírat mezinárodní smlouvy s jinými státy

b) závislá území: je jich asi 50

- vlastní území vymezené hranicemi
- obvykle vláda, která je na někom závislá

c) ostatní území: nejsou součástí žádného státu

- Antarktida a rozsáhlé plochy oceánu
- nepatří žádnému státu, užívat mohou všechny státy

Členění států:

1. STÁTY SVĚTA PODLE GEOGRAFICKÉ POLOHY

- přímořské státy - Kanada, USA, Chile, Španělsko, Polsko, Egypt
- ostrovní státy - Kuba, Island, Irsko, Japonsko, Filipíny, Nový Zéland
- vnitrozemské státy - Slovensko, Paraguay, Mongolsko, Maďarsko, Súdán

2. STÁTY SVĚTA PODLE ÚZEMNÍ ROZLOHY, POČTU A PŮVODU OBYVATEL

- velikost státu nerozhoduje o jeho hospodářské vyspělosti.
- nejrozlehlejší země světa: 1. RUSKO 2. KANADA 3. ČÍNA 4. USA 5. BRAZÍLIE
- nejmenším státem světa je Vatikán (0,44 km²)
- největším závislým územím je Grónsko (2 mil. km²)
- ČR je velikostně podprůměrný stát – patří jí 115. místo.

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Červeně podtrhni ostrovní státy, modře vnitrozemské a zeleně pobřežní.

Pákistán Řecko Irsko Bolívie Afghánistán Polsko Korejská republika
Jamajka Belize Středoafriická republika Burundi Gruzie Malawi Maďarsko
Lucembursko Kapverdy Komory Maledivy Mali Mosambik Surinam
Slovensko Bahrajn Dánsko Thajsko Omán

- Je pravda, že je Grónsko závislým územím, a patří Norsku? ANO – NE
- Napiš jména pěti závislých území patřících Velké Británii.

.....

.....

.....

- Vyber, které jedno z tvrzení není pravdivé:

- a) na světě je v současnosti 194 států
- b) Antarktida je území, které nepatří žádnému státu
- c) nejlidnatějším státem světa je Čína
- d) USA jsou větší než Kanada
- e) Česko patří mezi vnitrozemské státy

- Napište, kde najdeme Vatikán?

- K uvedeným státům A-E doplň správně rozlohu 1-5

A) USA	1) 9 630 tis. km ²
B) Čína	2) 17 075 tis. km ²
C) Brazílie	3) 9 980 tis. km ²
D) Kanada	4) 9 650 tis. km ²
E) Rusko	5) 8 500 tis. km ²

Datum:

Politické rozdělení světa

STÁTY NA ZEMI

3. PODLE POČTU A PŮVODU OBYVATEL

- počet obyvatel nemá vliv na význam a práva země
- nejlidnatější státy: 1. Čína 2. Indie 3. USA 4. Indonésie 5. Brazílie
- ČR je na 78. místě
- nejméně obyvatel z nezávislých států má Vatikán (0,8 tis)
- z hlediska původu rozlišujeme státy tradiční a přistěhovalecké

4. STÁTY SVĚTA PODLE PRŮBĚHU A TVARU STÁTNÍCH HRANIC

- velikost a tvar státního území určují státní hranice. Státní hraniční přechody jsou stanovená místa mezi sousedními státy pro cestování lidí a výměnu zboží.

- k cestování mezi státy potřebuje obyvatelstvo cestovní pasy, případně víza
- vízum je zvláštní povolení pro vstup do země
- CLO je poplatek za převoz zboží z jednoho státu do druhého
- státní hranice vedou na zemském povrchu, ale i ve vzdušných, vodních a podzemních prostorech
- u přímořských států tvoří státní hranici pobřeží, ale i část moře; Ostatní, tzv. volné moře je otevřeno všem zemím světa.
- podle původu rozlišujeme státní hranice na *přírodní* a *umělé*
 - přírodní hranici tvoří toky, horské hřebeny, údolí, mořské pobřeží atd.

- umělé (dohodnuté) hranice byly vytvořeny v závislosti na historickém vývoji

Otázky a úkoly ke kapitole:

- K uvedeným státům A-E doplň správně počet obyvatel 1-5

A) USA	1) 250 mil.
B) Indie	2) 1350 mil.
C) Brazílie	3) 310 mil.
D) Indonésie	4) 200 mil.
E) Čína	5) 1115 mil.

- Velikost a státního území určují státní hranice. Státní hraniční přechody jsou stanovená místa mezi sousedními státy pro a

- K cestování mezi státy potřebuje obyvatelstvo, případně víza.
- Za převoz určitého množství zboží přes hranice se platí
- Státní hranice vedou na zemském povrchu, ale i ve vzdušných, a podzemních

- U přímořských států tvoří státní hranici pobřeží, ale i část Ostatní je otevřeno všem zemím světa.

- Napiš, co je to vízum.

- Napiš tři konkrétní příklady přirozených hranic podle původu na příkladu ČR.

- Vysvětlete, proč jsou hranice u evropských států tak členité.

Procvičovací otázky a úkoly ke kapitole:

- Jaké doklady užívají občané naší republiky k přechodu státních hranic?

- Je pravdivé tvrzení, že lidnatost státu ovlivňuje jeho význam ve světě?

ANO – NE

- K vybraným kontinentům světa napiš vždy trojici států podle jejich polohy.

A) Afrika

Ostrovní:

Pobřežní:

Vnitrozemské:

B) Amerika

Ostrovní:

Pobřežní:

Vnitrozemské:

C) Asie

Ostrovní:

Pobřežní:

Vnitrozemské:

D) Evropa

Ostrovní:

Pobřežní:

Vnitrozemské:

- Napiš jména dvou typických přistěhovaleckých států světa a napiš, odkud sem obyvatelstvo převážně přišlo.

.....
.....

Datum:

Politické rozdělení světa

STÁTY NA ZEMI

5. STÁTY SVĚTA PODLE SPRÁVNÍHO ČLENĚNÍ

- správní členění (administrativní uspořádání) je rozdělení státu na menší územní neboli správní celky
- nejmenšími a základními správními celky jsou obce a města
- větší správní celky jsou např. okresy, kraje, provincie, země, vojvodství, departementy atd.
- správa státu je v moderních demokratických zemích obvykle zajištěna třemi hlavními ústředními orgány:
 - a) představitel (hlava) státu - prezident, král, sultán, ...
 - b) sněm (parlament) - tvořen poslanci zvolenými ve volbách - přijímá a ruší zákony (tzv. zákonodárná moc - legislativa)
 - c) vláda - zajišťuje prostřednictvím ministerstev chod jednotlivých úseků řízení státu (tzv. výkonná moc - exekutiva)
- svou vlastní správu mají i všechny územní části státu, a to až po obce (samospráva obcí)

Rozlišujeme:

- unitární (jednotné) státy jsou řízeny jedinou ústřední vládou, jediným parlamentem a představitelem státu.
- federativní (spolkové) státy se člení na další územní jednotky (státy, země, republiky, kantony apod.), které mají vlastní vlády a parlamenty a pouze v zásadních státních záležitostech podléhají ústředním státním orgánům

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Správní členění (administrativní uspořádání) je rozdělení státu na
- Nejmenšími a základními správními celky jsou a
- Napiš co je to exekutiva a v čem se liší od legislativy?
.....
.....
- Napiš jména dvou našich sousedních států, které mají federativní zřízení, a napiš, jak se označují jejich menší územní celky.
.....
.....
- V administrativním členění evropských států se dodnes používají tradiční názvy. Vyber ke každému příkladu stát, kde se tato označení používají.

Česká republika, Velká Británie, Polsko, Maďarsko, Francie, Španělsko, Rusko, Švýcarsko, Itálie

kraj	republika	župa	kanton	hrabství	vojvodství	departement

- Mezi federativně uspořádané státy nepatří jeden, jedná se o:
A) Rusko B) Belgie C) Česko D) Argentina E) Švýcarsko
- Je pravdivé tvrzení, které tvrdí, že u federativních států mají jejich menší administrativní celky vlastní vládu, která je nezávislá na centrální? ANO – NE

Datum:

Politické rozdělení světa

STÁTY NA ZEMI

6. STÁTY SVĚTA PODLE STÁTNÍHO ZŘÍZENÍ

- jsou dvě různé formy vlády:

1. republikánská

2. monarchistická

1. Republiky - nejvyšší orgány státní moci jsou voleny na určité období

a) prezidentský typ vlády

- prezident volen přímo občany a má velké pravomoci, např. USA, Rusko

b) parlamentní typ vlády

- prezident je i není volen přímo občany, má reprezentativní postavení, např. Německo, Rakousko

c) parlamentně prezidentský typ vlády

- kombinuje znaky obou předchozích typů, př. Francie

2. Monarchie - v čele státu stojí monarcha (panovník)

a) absolutní (absolutistické) monarchie

- neomezená moc a vláda jedné osoby, např. Saudská Arábie, Omán

b) ústavní (konstituční) monarchie

- moc panovníka je omezena ústavou, stát řídí vláda a zákony přijímá parlament, např. Velká Británie, Japonsko

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš v čem je základní rozdíl mezi republikánskou a monarchistickou formou vlády.

.....

.....

- Je pravdivé tvrzení, že je monarcha vždy nadřazen nad zákony státu? ANO – NE

- Vyber, který ze států není monarchií a napiš jaké má zřízení:

a) *Vatikán* b) *Tonga* c) *Irán* d) *Svazijsko* e) *Thajsko*

- Napiš pět možných označení pro současné monarchy světa:

.....

.....

- Podtrhněte čarou státy, které jsou monarchiemi a vlnovkou státy, které jsou republikami:

Kanada *Kolumbie* *Německo* *Maroko* *Malawi* *Polsko* *Irsko* *Monako*
Nizozemsko *Kuvajt* *Bhután* *Pákistán* *Mongolsko* *Malajsie* *Papua-*
Nová Guinea

- Napiš, jaký forma vlády je v naší zemi:

.....

- Co znamená pojem konstituční monarchie a co je její podstatou?

-
-
- Musí být v parlamentní republice vždy prezident volen pouze nepřímo zákonodárným sborem a ne občany? ANO – NE

Datum:

Politické rozdělení světa

STÁTY NA ZEMI

7. STÁTY SVĚTA PODLE POLITICKÉHO SYSTÉMU A POLITICKÉ MOCI

- Podle politického systému rozlišujeme státy na demokratické a diktátorské.
 - A) Demokratické státy
 - demokraticky volený parlament a vláda
 - svoboda občanů při vyjadřování svých názorů a volbě nejvyšších orgánů politické moci
 - možnost občana kandidovat, cestovat...
 - mezi demokratické státy patří většina zemí světa (republiky i konstituční monarchie)

B) Diktátorské (utlačovatelské) státy

- neomezený (totalitní) systém bez demokratických voleb
- omezená svoboda projevu, cestování...
- vláda jedné politické strany nebo jednotlivce
- diktatury:
 - fašistické
 - komunistické (Sev.Korea, Kuba, Čína)
 - náboženské: islámské (Irán)
 - vojenské (Myanma)
- *revoluce* - ozbrojené i neozbrojené politické povstání proti diktatuře
- *puč* - násilné svržení demokratické vlády ve státě

Charakteristika hlavních politických směrů:

- pravice = strany konzervativní, republikánské, liberální - odpovědnost jednotlivce sama za sebe, minimální zásahy státu, nedotknutelnost soukromého vlastnictví a volný trh
- levice = strany socialistické, sociálně demokratické, práce - propaguje spoluúčast občanů na vládě, rozhodující podíl státu na řízení ekonomiky, ochranu jednotlivců a menšin, regulaci či omezení volné soutěže
- centristé = strany středu, křesťanskodemokratické a sociální, zelení - obhajují vyváženost obou předchozích přístupů, soulad vývoje společnosti a životního prostředí.
- extrémisté = strany nacionalistické, komunistické, anarchistické, ultralevicové, ultrapravicové, fundamentalistické) prosazují většinou jediný princip organizace státu (vládu jediné ideologie, rasy,

národnosti, náboženství apod.).

Otázky a úkoly ke kapitole:

- strany, které jsou například nacionalistické, , anarchistické, ultralevicové, , fundamentalistické prosazují většinou organizace státu.

- Strany prosazují podíl státu na řízení ekonomiky, ochranu jednotlivců a menšin, regulaci či omezení volné soutěže, na rozdíl od pravicových stran, které prosazují zejména ,

- a tržní ekonomiku a volný trh.

- Napiš hlavní svobody, které jsou výdobytkem a ukazatelem demokratického režimu.

- Podtrhněte čarou státy, které jsou současnými komunistickými diktaturami a vlnkou státy, které jsou demokratickými republikami:

Tchajwan Panama Filipíny Senegal Kuba Rusko Lesotho
Lucembursko Indie Chile Vietnam Saudská Arábie Brunej Dánsko
Nový Zéland KLTR

- Je pravdivé tvrzení o tom, že je Myanmar, dříve pojmenovávaná jako Barma typickou vojenskou diktaturou? ANO – NE

- Napiš, v čem se liší puč od revoluce?

- A na závěr trochu z historie 20. století. Uveďte dva tehdejší státy, které byly fašistickými diktaturami.

Datum:

Důležité mezinárodní organizace

- seskupování do organizací je motivováno důvodem lepšího prosazení svých zájmů
- hlavní zájmy států: hospodářské, bezpečnostní, politické

- mezinárodních organizací je v současnosti asi 600 a jsou různě významné

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ – OSN (United Nations – UN)

- dobrovolní organizace nezávislých států, každý stát má jeden hlas
- základním dokumentem je Charta OSN - soubor zásad, vysvětlující práva a povinnosti
- všechny členské země a stanovující, co je třeba dělat, aby bylo dosaženo vytýčených cílů.
- založena 24. října 1945
- 192 členů, členy nejsou jen Vatikán, Tchajwan, Kosovo, J. Sudán
- **OSN má tyto hlavní cíle:**
 - A) udržovat mír na celém světě
 - B) rozvíjet přátelské vztahy mezi národy
 - C) pracovat společně na zlepšování životních podmínek chudých lidí, bojovat proti hladu, nemocím a negramotnosti
 - D) vyzývat k respektování práv a svobod všech lidí
- sídlem OSN je New York v USA, dalšími centry je Haag, Ženeva, Vídeň a Nairobi
- v čele je generální tajemník – v současnosti Pan Ki-mun

HLAVNÍ ORGÁNY OSN A JEJICH ČINNOST

- šest hlavních orgánů, jimiž jsou:
 - 1) Valné shromáždění
 - 2) Rada bezpečnosti
 - 3) Hospodářská a sociální rada
 - 4) Poručenská rada
 - 5) Mezinárodní soudní dvůr
 - 6) Sekretariát

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš hlavní důvody, které vedou státy ke sdružování do organizací.

.....

- OSN je organizace samostatných států a zkratka znamená

.....

- Základním dokumentem je a její centrálu najdeme v

- Byla založena v roce a v jejím čele stojí, kterým v současnosti je

.....
- V současnosti má asi členů.

- Napiš jména dvou států současného světa, které nejsou členy OSN.

.....
.....
- Je pravdivé tvrzení, že jedno z center OSN nalezneme i ve státě sousedícím s naší republikou?

ANO – NE

- Pokud jsi zvolil variantu ano, napiš jméno tohoto státu a města, kde sídlí, pokud ne napiš v jakém státě a městě ho najdeme.

.....
.....
- Napiš cíle, o které členské státy OSN usilují, a proto jsou jeho členy.

.....
.....
- Mezi hlavní orgány OSN nepatří jeden, který:

a) *Valné shromáždění*

b) *Rada bezpečnosti*

c) *Hospodářská a sociální rada*

d) *Poručenská rada*

e) *Asociace států*

Datum:

Důležité mezinárodní organizace

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ – OSN (United Nations – UN)

1) *Valné shromáždění* - ústřední orgán, zastoupení všechny země, každá má jeden hlas

- projednává a přijímá doporučení k jakékoliv otázce

- přijímá nové členy, jmenuje generálního tajemníka, volí členy organizací, rozhoduje o výši příspěvků jednotlivých států

- rezoluce přijímané jsou pouhými doporučeními

2) *Rada bezpečnosti* - zabývá jen otázkami míru a bezpečnosti

- 15 členů, stálými členy Čína, Francie, Rusko, Velká Británie a USA, z těchto pěti musí všichni souhlasit s návrhem, aby platil

- vysílá do misí mírové jednotky „modré přilby“

3) *Hospodářská a sociální rada* – zabývá se otázkami sociálních věcí, vědou, lidskými právy

4) *Poručenská rada* – v současnosti neaktivní

- tvoří ji stálí členové Rady bezpečnosti a řeší správu sporných území
- 5) *Mezinárodní soudní dvůr* - vydává soudní rozhodnutí
- řeší spory jen států, řeší i válečné zločiny, sídlo v nizozemském Haagu
- 6) *Sekretariát* - tvoří všichni lidé zaměstnaní v OSN, přes 50 000 lidí po celém světě
- Členské státy OSN pokrývají svými příspěvky veškeré náklady činnosti OSN.
- Oficiálními jazyky OSN jsou *arabština, čínština, angličtina, francouzština, ruština a španělština*.

Pracovními jazyky jsou *angličtina a francouzština*.

- Vlajku OSN tvoří znak OSN umístěný na modrém pozadí

známé odborné organizace:

UNESCO (United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization) – Organizace pro výchovu, vědu a kulturu

WHO (World Health Organization) – Světová zdravotnická organizace

Světová banka – WB – Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj

IMF (International Monetary Fund) – Mezinárodní měnový fond – (česká zkratka – MMF)

WTO (World Trade Organization) – Světová obchodní organizace

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Ústředním orgánem OSN je, zastoupeny jsou v něm
- Členské státy, kterých je Vyjadřují se k důležitým otázkám, řeší možné členství, volí a jeho rezoluce jsou
- Významným orgánem OSN je, která řeší otázky a bezpečnosti. Jejími stálými členy jsou, Čína, a Velká Británie. Její rezoluce platí pouze, když s návrhem stálí členové.
- Také vysílá do mírových operací vojenské jednotky zvané.....
- Napiš, co řeší a kde sídlí Mezinárodní soudní dvůr.

- Je pravdivé tvrzení, že zkratka UNESCO znamená Organizace OSN pro vědu, sport a zdravotnictví?

ANO - NE

- Vyber, která z odborných organizací OSN neexistuje.

a) *Mezinárodní měnový fond*

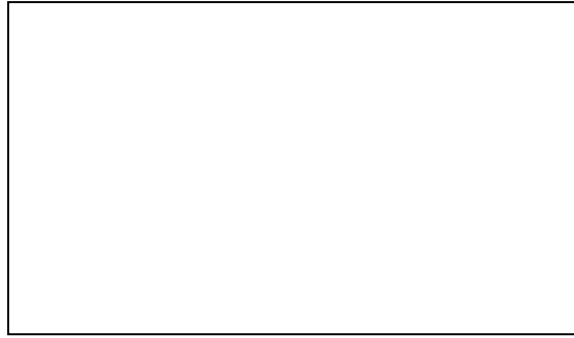
b) *Světová obchodní organizace*

c) *Světová zdravotnická organizace*

d) *Mezinárodní fotbalová asociace*

e) *Světová banka*

- Pokus se nakreslit vlajku OSN.

- Mezi jednací jazyky OSN nepatří jeden, který:
a) ruština b) portugalská c) arabština d) španělština e) arabština

Datum:

Důležité mezinárodní organizace

EVROPSKÁ UNIE (European Union)

- jedná se o politicko- hospodářské seskupení
- podstatou je volný pohyb osob, zboží a kapitálu
- důležité okamžiky historie:
 1. 1951- Paříž → Evropské společenství uhlí a oceli: 6 zemí: Francie, Německo, Itálie, Belgie, Lucembursko a Nizozemsko- volný obchod, zrušeny celní poplatky a státní hranice.
 2. 1957 - Řím → Evropské hospodářské společenství, Evropské společenství pro atomovou energii
 3. 1965 – přeměna na Evropské hospodářské společenství → Evropský parlament, Evropská rada, Komise, Soudní dvůr
 4. 1973 přijetí Velké Británie, Irsko a Dánsko
 5. 1981 přijato Řecko
 6. 1986 vstupuje Portugalsko a Španělsko
 7. 1993 bylo EHS přejmenováno na Evropskou unii
 8. 1995 do EU vstoupilo Rakousko, Finsko a Švédsko
 9. 1998 vznik Evropské měnové unie a společné měny euro
 10. 2002 se stalo euro = € legálním platidlem
 11. 1. květen 2004 do EU vstoupilo Polsko, Slovensko, Maďarsko, Slovinsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Malta, Kypr a ČR
 12. 2007 – vstup Rumunska, Bulharska
- V současné EU žije asi 500 mil. lidí na ploše 4,35 mil. km²
- 3 typy písma – latinka, alfabet a azbuka.

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Evropská unie je seskupením, která své současné jméno získala v roce
- První základ organizace vznikl v již v roce 1951 založením, které sdružovalo zemí:, Francii, Itálii, a Lucembursko.
- V roce 1973 se připojila, Irsko a a v roce Řecko.
- Po vstupu a Portugalska měla organizace 12 států.
- Další velké rozšiřování nastalo v roce, kdy vstoupilo zemí včetně Česka. Naposledy se rozšiřovala na dnešní počet členů v roce 2007, kdy bylo přijato Rumunsko a
- Je pravdivé tvrzení, že měna € je oficiálním platidlem ve všech členských státech EU? ANO – NE
- Napiš jména dalších pěti států, které vstoupili do Evropské unie ve stejný den jako Česko.
.....
.....
- Jedním z oficiálních písem Evropské unie je i azbuka. Víš, ve kterém členském státě se ale používá?
a) *Slovinsku* b) *Maltě* c) *Bosně a Hercegovině*
d) *Bulharsku* e) *Portugalsku*
- Ve kterém roce vznikla současná organizační struktura celé EU?
a) 1978 d) 1987 b) 1965 e) 1995 c) 1957

Datum:

Důležité mezinárodní organizace

EVROPSKÁ UNIE (European Union)

- Nejvyšším orgánem EU je Evropská rada
- Evropský parlament, ČR 22 poslanců
- Rada Evropské unie = Rada ministrů nebo Ministerská rada, je orgánem rozhodovacím a legislativním. V čele stojí Herman van Rompuy a je nazýván jako evropský prezident.
- Rada reprezentuje zájmy členských států, nikoli Unie
- Evropská komise (Komise). Má 27 členů, komisařů, *předseda* – José Barroso (*Portugalsko*), ČR zastupuje Štefan Füle.
- Soudní dvůr
- Účetní dvůr
- EU funguje v hlavních rysech takto: Komise předkládá návrh opatření Evropské radě, případně i Evropskému parlamentu. Bez tohoto návrhu nemohou tyto dva orgány rozhodovat.

- Každé schválené opatření tedy musí projít Komisí (zájmy Unie), Radou (zájmy členských států) a v části případů i Evropským parlamentem (zájmy občanů členských států).
- Evropská unie má čtyři rovnocenná hlavní města:
 Brusel – politické centrum EU, sídlo Evropské rady a Ministerské rady
 Lucemburk – justiční centrum, sídlo Evropského soudního dvora a Evropského účetního dvora
 Štrasburk – sídlo Evropského parlamentu
 Frankfurt nad Mohanem – sídlo centrální banky
- Vlajka EU má modrou barvu a ve středu 12 hvězd
- Budoucí vývoj EU: očekáván je vstup Chorvatska v roce 2013 nebo 2014

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš jména hlavních sídelních měst Evropské unie.

- Fungování Evropské unie je pro většinu jejích obyvatel málo známé. Tady je nástin jejího fungování.
 - předkládá návrh opatření Evropské radě, nebo
- Bez tohoto návrhu nemohou tyto dva orgány rozhodovat. Každé tedy musí projít Komisí, která hájí zájmy,, která prosazuje zájmy členských států a v části případů i Evropským parlamentem, a ten prosazuje zájmy.....
- Je pravdou, že budoucím členem Evropské unie se stane Chorvatsko? ANO – NE
- Napiš, jaká organizace Evropské unie sídlí ve Frankfurtu nad Mohanem.

- Vyber, kolik členů má Komise a napiš jméno našeho zástupce.
 a) 12 b) 30 c) 16 d) 27 e) 18

- Napiš, ve kterém městě a státě se nachází sídlo Evropského parlamentu.

- Napiš, kdo je považován za nejvyššího představitele současné EU a jak zní jeho oficiální označení.

Další důležité mezinárodní organizace

Politické:

1. Commonwealth = Britské společenství národů
2. SNS = Společenství nezávislých států, sdružuje většinu států bývalého Sovětského svazu (SSSR)

3. LAS = Liga arabských států
4. Rada Evropy
5. OECD = organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, členem i ČR, starší označení G 30

Vojenské:

- NATO = Organizace Severoatlantické aliance, 28 členů, členem i ČR, sídlem Brusel, angažuje se ve vojenských operacích pod záštitou OSN i v boji s terorismem

Hospodářské:

1. ASEAN = asociace zemí JV Asie
2. OPEC = Organizace zemí vyvážejících ropu, sídlo ve Vídni
3. G7 (8) = Group of 7, sdružuje sedm hospodářsky nejvyspělejších zemí světa a Rusko,
 - členy jsou USA, Kanada, Německo, Velká Británie, Francie, Itálie, Japonsko
4. MERCOSUR = Jihoamerické sdružení volného obchodu
5. NAFTA = Severoamerická dohoda o volném obchodu
6. G20 = Sdružení 20 největších ekonomik světa, zahrnuje 19 států a EU

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš jména pěti států, které jsou v současnosti samostatné, ale v minulosti byli součástí SSSR.

.....

.....

.....

- Napiš, které z nich jsou dnes členy SNS.

.....

.....

- Který z vyjmenovaných států není členem G8.

a) *Kanada* b) *Japonsko* c) *Rusko* d) *Čína* e) *Itálie*

- Hospodářská integrace po vzoru EU má ve světě řadu následovníků. je zkratka pro Severoamerickou zónu volného obchodu, členy jsou, nebo Mexiko.

- Podobnou hospodářskou zónu najdeme i na jihoamerickém kontinentě, ta se jmenuje a členem je třeba nebo Argentina. V Je to potom ASEAN.

- Je pravdou, že ČR je členem NATO I OECD? ANO – NE

- Vyber, kolik členů má NATO a napiš, kde sídlí.

a) *12* b) *30* c) *16* d) *27* e) *28*

- sídlo -
- Napiš, ve kterém městě a státě se nachází sídlo OPECu:.....

Datum:

Oblasti napětí světa:

Demokratická republika Kongo

- dřívější Zair, stav blízky anarchii, etnické napětí a boje místních vůdců, boje financovány převážně z ilegální těžby diamantů

Somálsko

- bráno jako jediný stát, ale ten ve skutečnosti již neexistuje od roku 1991, státy soupeří o území a moc, obchod s pašovaným zbožím, drogami a zbraněmi, ohrožujících světový mír, neboť se stalo úkrytem a základnou řady islamistických teroristických organizací.

Afgánistán

- vládlo muslimské hnutí Taliban → poskytl útočiště teroristům z Al Kaidy
- útoky na N.Y
- 2001, odmítli je vydat a byla zahájena vojenská operace, stále většina teroristů nepolapena, odpor vůči západní společnosti, muslimský fanatismus

Indie – Kašmír

- spor Indie a Pákistánu, po osamostatnění na Britech Kašmír připadl Indii, nevole obyvatel- ti hlavně muslimové, kteří chtějí k Pákistánu, Indie nechce pustit → vzájemně válčí, část zabrala Čína, důvod nenávisti Indie a Pákistánu – oba vlastní jaderné zbraně - riziko

Izrael- Palestina

- nábožensko - etnický konflikt, 1947 území rozděleno mezi Araby= Palestince a Židy= Izraelce; Židé vyhlásili stát Izrael 1948- válka se sousedy, Izraelci zvítězili a zabrali území Palestinců
- ke vzniku arabského státu nedošlo → nenávist a teroristický boj za samostatnost

KLDR, Jižní Korea

- 1950 až 1953 válka mezi oběma státy, trvá jen přerušena
- KLDR je komunistická diktatura- snaží se o vlastnictví jaderných zbraní a vydírá jimi svět za potravinovou pomoc

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš jméno hlavního města Demokratické republiky Kongo a napiš i její bývalý a stále používaný název.....

- Ve kterém z uvedených států najdeme hnutí Taliban:

a) Čína b) Afghánistán c) Indie d) KILDR e) Izrael

- Izrael vznikl v roce na území obývaném Židy a ihned po svém vzniku čelil ze strany svých sousedů. Izrael však a zabral i další území obývaná a proto jejich stát dosud nevznikl.

- Kromě etnického důvodu je zde i napětí kvůli, protože , hlavní město Izraele je i posvátným místem pro, a křesťany a všichni z nich si nárokují město pouze pro sebe.

- Je pravdou, že je Kašmír rozdělen mezi Indii, Pákistán a Čínu? ANO – NE

- Napiš, jak se jmenuje hlavní město Somálska a na jakém kontinentě Somálsko najdeme:

Datum:

Nové státy světa:

Černá Hora

- součást Jugoslávie, poté soustátí se Srbskem
- 2006 domluva na samostatnosti bez násilí, od 2006 samostatnost

Kosovo

- 11 000 km², 2,2 mil. obyvatel, Priština, část Srbska obydlená Albánci (90%) a Srby, mezi nimi občanská válka
- Albánci vyhlásili 2008 samostatnost, to Srbsko odmítá a řada zemí ho také neuznává
- boje skončily, ale vzájemná nevráživost trvá a situaci kontrolují mezinárodní síly OSN- mise KFOR (i účast ČR)

Jižní Súdán

- nejnovější stát, republika
- vznik 2011 odtržením od Súdánu, hlavní město Džuba
- asi 640 000 km² a 10,6 mil. obyvatel, hlavně černoši, křesťanství, angličtina

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš jméno hlavního města Jižního Súdánu a napiš jména států, se kterými sousedí.

.....

.....

.....

- Který jeden z uvedených států nikdy nebyl součástí Jugoslávie:

- a) *Srbsko*
- b) *Bosna a Hercegovina*
- c) *Makedonie*
- d) *Albánie*
- e) *Chorvatsko*

- Kosovo vzniklo v roce na území obývaném a Srby odtržením od Mezi oběma národy panuje stále napětí, a aby znovu nepropuklo násilí občanské války situaci hlídají, jejichž mise má označení Samostatnost byla vyhlášena bez souhlasu, které s ní dosud nesouhlasí, a protože bylo vyhlášení samostatnosti problematické tak ho dosud téměř polovina států světa. Hlavním městem státu je

- Je pravdou, že je Černá Hora novější stát než Kosovo? *ANO – NE*
- Napiš, jak se jmenuje hlavní město Černé Hory a státy se kterými sousedí:

.....

.....

- Je pravdivé tvrzení, že se v Jižním Súdánu mluví anglicky? *ANO - NE*

Datum:

Krajina a životní prostředí:

- zeměpis se zabývá krajinnou sférou
- KRAJINA = část přírody obsahující části všech zemských vrstev
- všechny krajiny na povrchu Země jsou spojeny, a proto na sobě závislé
- rozlišujeme **typy krajin**:
 1. přírodní
 2. kulturní
- 1. přírodní - zůstaly ve své původní podobě, téměř nedotčené činností člověka
- 2. kulturní - člověkem přeměněná podle jeho potřeb

- **Složky krajiny:**

A) Fyzickogeografická sféra (přírodní):

- litosféra (pevný či kamenný obal Země)
- hydrosféra (vodní obal Země)
- atmosféra (plynný obal Země)
- biosféra (rostlinstvo a živočišstvo na Zemi)
- pedosféra (půdní obal Země)
- kryosféra (obal Země s trvalým mrazem)

B) Socioekonomická sféra (společenská) je tvořena lidskou společností a jejími výtvy.

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Společenská neboli složka krajiny je tvořena

.....

- Je pravda, že kryosféra znamená ledový obal Země? ANO – NE
- Napiš co je to krajina:

.....
.....

- Napiš, ze kterých částí je tvořena přírodní složka krajiny:

1.
2.
3.
4.
5.
6.

Datum:

Vzájemné vztahy organismů v přírodě:

- Ekosystém – přírodní celek zahrnující všechny organismy a studující vztahy mezi nimi a jejich vztah k prostředí
- Rostliny, živočichové a další organismy (viry, bakterie a houby) žijící v krajině společně na určitém místě vytvářejí *společenstva (biocenózy)*, např. společenstvo smrkového lesa, bažiny, potoka apod.

Společenstva rozdělujeme:

1. PODLE PŮVODU

A) přirozená (prales, ...)

B) umělá – jsou vytvořena nebo přímo ovlivněna lidmi (pole)

2. PODLE DRUHU ORGANISMŮ- na rostlinná (fytocenóza) a živočišná (zoocenóza).

3. PODLE PROSTŘEDÍ – suchozemská (zahrada) a vodní (rybník)

- **mezi organismy jsou neustálé vztahy:**

1. potravní – součástí jsou PRODUCENTI – zdroj potravy pro KONZUMENTY- rozlišujeme je na – BÝLOŽRAVCE, MASOŽRAVCE = PREDÁTORY, VŠEŽRAVCE, ROZKLADAČI = DESTRUENTI a CIZOPASNÍCI=PARAZITÉ

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Ekologie je věda zabývající se
- Společenstva rozdělujeme podlena přirozená a
nebo podle prostředí na a, jejichž příkladem je třeba rybník.
- Podle druhu organismu rozlišujeme, kterou tvoří rostliny a
..... tvořenou neboli abiotické.
- Napiš tři umělá společenstva.
.....
.....
- Je pravda, že pojem predátor je označení pro býložravce? ANO – NE
- K uvedeným organismům napiš jejich pozici z hlediska potravního řetězce:
 - Žížala –
 - Kůň –
 - Orel –
 - Pampeliška –
 - Člověk -

Datum:

Kulturní krajina:

- Dle účelu využití rozeznáváme krajiny:
 - a) **Lesohospodářská krajina**
 - Les
 - člověk jej využívá, vysazuje a ošetřuje
 - b) **Zemědělská krajina**

- Pole, louky, pastviny, sady, vinice
- Zvyšování úrodnosti půd – oráním, hnojením, zavodňováním, odvodňováním,
- Nutno chránit před spásáním, deštěm a větrem
- Škodliviny – nadměrné množství průmyslových hnojiv nebo ochranných prostředků proti

škůdcům

c) Těžební krajina

- Narušena povrchovou i podpovrchovou těžbou nerostných surovin
- Rekultivace – zarovnění vytěžené půdy + pokrytí vrstvou půdy + zeleň

d) Sídlní krajina

- Domy, průmyslové závody, sklady, sítě ulic a náměstí, parkoviště, sportovní zařízení
- Městské podnebí – teplejší, ale více znečištěné
- Města spojená v rozsáhlé sídelní oblasti – megalopolis

- Soubor všech krajín = krajinná sféra

Otázky a úkoly ke kapitole

- Co za součásti z hlediska využívání patří do zemědělské krajiny a které jejich typy najdeš v okolí svého bydliště a školy?

.....

- Kterou jednou činností nezvýšíme úrodnost půdy:

- a) hnojením
- b) oráním
- c) zavlažováním
- d) odvodňováním
- e) zastavěním

- Napiš jednu surovinu, která se těží v našem nejbližším okolí a v okolí které obce našeho regionu:

.....

- Jakým způsobem se tato surovina těží: POVRCHOVĚ – HLUBINNĚ
- Napiš, v čem se charakterem liší velkoměsta Evropy a například USA.

.....

- Proč myslíš, že žije dnes ve městech již více jak polovina světové populace?

.....
.....
Datum:

Světový ekologický problém – oceán:

- Země je vodní planeta.
- Světový oceán zabírá 71% povrchu Země.

Oceánský ekosystém:

- Organismy v blízkosti pobřeží a u hladiny
- Sluneční záření
- **Fytoplankton** je planktonní společenstvo jednobuněčných fotosyntetizujících mikroorganismů, složkami fytoplanktonu jsou řasy, sinice a někteří fotosyntetizující prvoci
- Uvolňován při fotosyntéze kyslík
- Žije poblíž hladiny
- Ropné katastrofy – zabíjí plankton při hladině, klesá rybí potěr, dravci živící se rybím potěrem nemají co jíst – je jich méně → oceánský potravní řetězec se rozpadá → méně kyslíku
- Nejbohatší život při pobřeží – příznivé podmínky pro organismy
- 90% úlovků ryb a měkkýšů z mělkých vod

- Při pobřeží žije 60% obyvatelstva (např. USA 50% obyvatel do 80 km od březní čáry, Japonsko – průmysl soustředěn při pobřeží) → znečišťování ovzduší
- Pobřežní vody se stávají smetištěm odpadů a stokou, do které lidé vypouštějí odpadní látky, jedovaté těžké kovy – tráví ryby – důsledek i na člověka

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Co to je plankton a čím je významný?
-
.....
.....

- Je pravdivé tvrzení, že při ropné havárii ropa neplave na mořské hladině, ale je rozpuštěna ve vodě a tím neškodí? ANO - NE

- Světový oceán tvoří plochy povrchu Země a je tvořen z těchto oceánů:
..... neboli Pacifiku,, Indického a.....
a ledového.

- Při jeho pobřeží žije asi lidstva a soustředí se sem i většina

výroby.

- Je pravda, že 9 z 10 ulovených ryb pochází z oceánů nebo moří? ANO – NE
 - Popiš, v čem je nebezpečí ropných havárií.
-
-

Datum:

Světový ekologický problém – atmosféra:

Kyselý déšť:

- Postupně klesá rozloha lesů, především ničení tropických deštných lesů a kyselými dešti.
- Lesy jsou ohroženy nemocemi, přepásáním a dalším nadměrným využíváním.
- Pouze 12% lesa po celém světě je zdravo. Velké nebezpečí – KYSELÉ DEŠTĚ!!!
- nejsou však hrozbou jen pro lesy.

Rizika kyselých dešťů:

- Do atmosféry se dostává oxid siřičitý a oxidy dusíku, se vzdušnou vlhkostí tvoří kyselinu, větry přenášení kyselinu v podobě srážek i několik set km daleko.

- Ničí velké plochy lesů
- V ČR více než 50% lesů poškozeno
- Voda v jezerech se stává kyselou – zabíjí tak ryby i jiné vodní živočichy
- Jezerní potravní řetězec – úhyn ptáků
- Jedovaté těžké kovy vystupují do povrchových vod, i do zdrojů pitné vody
- Sochy a budovy jsou poškozovány

Datum:

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Co to je kyselý déšť:
-
-
-

- Je pravdivé tvrzení, že kyselé deště mají za následek zvyšování množství organismů ve vodních potravních řetězcích? ANO – NE

- Napiš, jak se projevuje účinek kyselých dešťů na lesních porostech:
-
-

- Napiš chemické vzorce oxidu siřičitého, siřinatého a oxidu sírového.
-

-
- Kyselý déšť se tvoří v smícháním oxidů se vzdušnou
 - Vlivem je roznášen na značné vzdálenosti a zde se vrací v podobě na zemský povrch.
 - Při dopadu na lesy u nich způsobuje například a tímto jsou dnes ohroženy i lesní porosty vzdálené od civilizace. Kromě průmyslu jsou důležitým zdrojem znečištění doprava a domácnosti s topeništi na paliva.
 - Je pravda, že 90 procent našich lesů je poškozeno kyselými dešti? ANO – NE
 - Popiš, v čem je nebezpečí kyselého deště pro vodní plochy a vodní ekosystémy:
-
-

Datum:

Znečištění atmosféry

- Nejznečištěnější města: Los Angeles, Mexico City
- Znečištění atmosféry plynnými látkami i prachem dnes ohrožuje celý ekosystém Země.
- Dle vědců se atmosféra Země v důsledku lidské činnosti nahřívá.

Skleníkové plyny: oxid uhličitý, metan, oxid dusíku, vodní páry stoupající do horních vrstev atmosféry

- Zachycují teplo vyzařované zemským povrchem a zahřívají se
- Teplota atmosféry se zvyšuje
- Ohřívá se Země
- Hlavní skleníkový plyn – oxid uhličitý – vzniká spalováním fosilních paliv (uhlí, ropy, zemního plynu)

Důsledky oteplování:

- roztávají polární ledovce
- zvýšení hladiny světového oceánu – zaplavení pobřežních krajín
- rozšiřují se suché a pouštní krajiny
- hlad, stěhování lidí
- bouře, hurikány, tornáda
- díra v ozonové vrstvě nad Antarktidou
- průnik ultrafialových paprsků

- Původci ozonové díry – FREONY= uvolňovány ze sprejů a chladících agregátů ledniček

-důsledky: rakovina kůže, oční zákal, škodí i rostlinám, v oceánech hyne plankton

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš jména a chemické značky tří skleníkových plynů:

.....
.....
.....

- Je pravdivé tvrzení, že freony mají za následek snižování množství ozónu v atmosféře a vznik ozónových děr v atmosféře? ANO – NE

- Napiš, k čemu slouží ozón v atmosféře:

.....
.....

- Co hrozí člověku, když se v atmosféře vytvoří ozónové díry:

.....
.....

- Hlavním skleníkovým plynem je, neboli.....

Ten vzniká při dýchání a Kromě průmyslu je důležitým zdrojem tohoto plynu převážně doprava a domácnosti s topeništi na paliva jako je nebo zemní plyn.

- Je pravda, že následkem oteplování atmosféry se zvyšuje hladina světových oceánů a moří? ANO – NE

- Popiš, v čem je nebezpečí globálního oteplování pro člověka:

.....
.....
.....
.....

Datum:

Globální problémy lidstva:

- globální = celosvětové problémy: ty, které podstatně ohrožují vývoj celé planety, a tedy i lidstva, a mají dlouhodobý charakter působnosti.
- postihují v různé míře všechny oblasti světa
- jejich vyřešení je nezbytnou podmínkou pro další život na Zemi
- proces globalizace = obyvatelstvo a kultury se stále více propojují
- přínosy globalizace:
 - vzdělanější a informovanější společnost

- společnost otevřená novým podnětům
- nebezpečí globalizace:
 - větší míra ovlivnitelnosti populace
 - uniformita světa
 - vznik globální = západní neboli euroamerické civilizace
- **globální problémy:**
 1. EKOLOGICKÉ
 2. SOCIÁLNÍ
 3. SPOLEČENSKÉ
- hlavní celosvětové problémy:
 - Negramotnost a nízká vzdělanost značné části lidstva
 - Ekonomické a sociální rozdíly ve společnosti
 - Nedostatek a naopak přebytek potravin v některých částech světa
 - Nedostatek pitné vody
 - Ubývání surovinových a energetických zdrojů
 - Rasová, národnostní, náboženská a politická nesnášenlivost
 - Demografické problémy
 - Nemocnost

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš, co to znamená globální problémy a koho mohou postihnout:

.....

.....

.....

- Je pravdivé tvrzení, že globalizace znamená propojení lidské společnosti a kultur? ANO – NE

- Napiš tři pozitiva, která světu nebo nám přinesla globalizace:

.....

.....

.....

- Co naopak světu nebo nám hrozí ve spojitosti s globalizací:

.....

.....

.....

- Je pravda, že jsou stále velkým problémem lidstva i v současnosti přes obrovské pokroky v medicíně

nebezpečné nemoci? ANO – NE

- Mezi hlavní celosvětové problémy současnosti neřadíme jeden. Který:
 - a) ekonomické a sociální rozdíly ve společnosti
 - b) ubývání zdrojů surovin a energií
 - c) negramotnost nebo nízká gramotnost
 - d) přibývání lidí mluvících angličtinou
 - e) demografické problémy

Datum:

Globální problémy lidstva

- K současným hlavním celosvětovým problémům lidstva patří zejména:

a) negramotnost a nízká vzdělanost značné části lidstva

- týká se asi 900 miliónů lidí
- v současnosti rozlišujeme 3 typy vzdělanosti: základní, vyšší se znalostí jazyků a počítačovou (informační)
- pro rozvoj společnosti je potřebná co nejširší vzdělanost lidí, ta je předpokladem hospodářského vývoje.
- častým jevem je také rozdíl ve vzdělanosti podle věku, pohlaví nebo soc. zařazení
- to vede k vzniku napětí ve společnosti. (př. muslimské země a gramotnost žen)

b) ekonomické a sociální rozdíly ve společnosti

- rozdíly mezi zeměmi Severu a Jihu a bohatými a chudými se stále více prohlubují a to vede k růstu napětí. Průměrná hodnota HDP světa činí 5000 USD, ale pouze 0,5 mld. lidí této hodnoty dosahuje, ostatní žijí pod ní! To vede k sociálním konfliktům, ekonomické migraci, kriminalitě.

- společnost se zjednodušeně dle majetkových poměrů dělí na tři skupiny:

1. nižší třídu = chudinu, 2. střední třídu- ta by měla být nejpočetnější pro stabilitu společnosti a na 3. vyšší třídu=boháče.

- v řadě zemí připadá na boháče, kteří tvoří zlomek populace naprostá většina bohatství ve státě.
- ČR patří ke státům s nejmenšími rozdíly.

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš, co to znamená pojem negramotnost:

.....
.....

- Jaké typy vzdělanosti v současnosti rozlišujeme a proč je tato vzdělanost potřebná?

.....
.....

- Je pravdivé tvrzení, že v arabských zemích převažují v populaci vzdělanější ženy nad muži? ANO – NE

- Napiš tři negativní jevy, které plynou z majetkových rozdílů ve společnosti nebo na světě:

.....
.....
.....

- Společnost se z hlediska poměrů dělí na skupiny obyvatel, chudinu neboli, třídu a potom na třídu neboli, které někdy česky označujeme jako horních deset tisíc.

- Je pravda, že pro stabilitu a rozvoj každé společnosti je nejdůležitější mít v ní převahu střední třídy? ANO – NE

- Na světě je v současnosti velké množství negramotných lidí. Je jich asi:

a) 2300 mil. lidí b) 19 mil. lidí c) 900 mil. lidí d) 4800 mil. lidí e) 250 mil. lidí

Datum:

Globální problémy lidstva

c) nedostatek a naopak přebytek potravin v některých částech světa

- asi 700 mil. osob trpí akutním hladem ohrožujícím život a ročně jich přibývá o 40 mil., naopak 500 mil. lidí má nadbytečný příjem stravy a především ve vyspělých státech se nadváha stává nejzávažnější civilizační chorobou

- platí pravidlo, že s rostoucí životní úrovní obyvatelstva roste problém s přejídáním
- celosvětově se stále vyprodukuje o 10 % více potravin než je potřeba, ale potraviny jsou nerovnoměrně produkovány a spotřebovávány

- potravinová humanitární pomoc je pouze krajním a dočasným řešením a postupně se od ní upouští (korupce, krádeže, pasivita a ekonomická likvidace místních producentů)

- hlavní oblastí nedostatku potravin je subsaharská, střední a jižní Afrika

d) nedostatek pitné vody

- jedná se o problém asi 900 mil. Lidí
- nejpalčivěji se projevuje v subsaharské a střední Africe, V a JV Asii
- nejvíce vody se spotřebovává v zemědělství, roste spotřeba domácností, naopak průmysl spotřebu omezuje

- již v současnosti se o vodu vedou lokální války a situace se bude stále zhoršovat

- na obyvatele ČR připadá spotřeba průměrně 97 l vody denně, v Japonsku a USA až 320 litrů, průměr pro země EU je cca 200 litrů, naopak obyvatelé Afriky musí vystačit i s 10 litry denně
- narůstá spotřeba balené vody

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš, co to znamená pojem potravinová humanitární pomoc:

.....

.....

- Co vede k tomu, že se od této pomoci stále více ustupuje?

.....

.....

- Je pravdivé tvrzení, že více lidí na planetě trpí hladem než nedostatkem vody? ANO – NE

- Napiš dva negativní jevy, které plynou ze spotřeby balené vody, a napiš, proč se tak prodává:

.....

.....

- Produkce potravin je celosvětově stále o % NIŽŠÍ - VYŠŠÍ než jejich spotřeba. Je však produkována..... a nedostává se jich převážně v oblasti

.....

- Stále větším problémem je nedostatek vody, jejíž hlavními spotřebiteli jsou a domácnosti. Její spotřeba je u nás na osobu a den asi, v USA nebo..... až 320 litrů a v oblastech největšího nedostatku je to litrů.

- Je pravda, že pro stabilitu a rozvoj každé společnosti je nejdůležitější mít v ní převahu střední třídy? ANO – NE

- Na světě je v současnosti velké množství lidí ohrožených akutním hladem. Je jich asi:

a) 2300 mil. lidí	b) 19 mil. lidí
c) 900 mil. lidí	d) 4800 mil. lidí
e) 700 mil. lidí	

Datum:

Globální problémy lidstva

e) ubývání surovinových a energetických zdrojů

- dochází k vyčerpávání zásob a zvyšování jejich významu a tím roste i vliv zemí, kde se tyto zdroje nacházejí
- největší závislost pocítuje lidstvo u ropy a zemního plynu
- zároveň je patrná snaha části producentů a dodavatelů neměnit současnou závislost, neboť je pro ně velmi výhodná

- dnes si i dříve tradiční zastánci tradičních zdrojů uvědomují nutnost jejich náhrady a také nutnost úspor a změnu životního stylu → náhradní zdroje – často také nešetrné vůči přírodě a značně sporné

f) rasová, národnostní, náboženská a politická nesnášenlivost

- vzhled člověka je reakcí na životní prostředí, které ho obklopuje
- lidské rasy jsou projevem vnějších biologických znaků
- přeceňování rozdílů mezi rasami je nazýváno rasismem a ten je znám již z dob říše Římské.
- národy vyčleňujeme jako jazykové (Česko), územní (Indonésie), kmenové (Somálsko) a náboženské

(Bosna a Hercegovina)

- části národa žijící na území cizích států nebo nemající vlastní stát nazýváme menšina = minorita
- největší počet konfliktů je v místech kontaktů rozdílných ras, národů, náboženství

Hlavní oblast konfliktů:

- **etnických** - Bosna, Z Afrika, Kavkazsko, Indonésie, Demokratické Kongo, Súdán, Palestina, Kypr, Irák
- **náboženských** – S Afrika, Indonésie, Filipíny, Bosna, Balkánské státy, Súdán, Palestina, Irák
- **politických** – Kolumbie, Demokratické Kongo, Kypr

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš, co to znamená pojem minorita:

.....

- Je pravdivé tvrzení, že rasismus je nový jev známý až od novověku? ANO – NE
- Napiš tři negativní jevy, které plynou ze spotřeby neobnovitelných zdrojů surovin:

.....

- Hlavní oblastí konfliktů je Bosna a Hercegovina,, nebo oblast

- Národy vymezujeme jako, jejichž příkladem je Česko, dále územní, kterým je například nebo kmenové, kterým je

- Stále více roste závislost ekonomiky na tradičních surovinách. Na kterých dvou nejvíce:

.....

- Napiš, jakými způsoby lze snížit závislost na neobnovitelných zdrojích surovin:

.....

-
- Je pravda, že vzhled člověka a lidské rasy nejsou závislé na vnějších podmínkách prostředí? ANO – NE

Datum:

Globální problémy lidstva

g) demografické problémy = populační

- jedná se o problémy s přelidněností, věkovou skladbou – v zemích Severu roste počet seniorů, naopak na Jihu roste počet dětí a navíc světová populace postupně stárne a to vede k sociálním problémům
- stále patrné jsou negativní jevy spojené s postavením žen ve společnosti
- velkým sociálním a společenským problémem je migrace, především ekonomická

h) nemocnost

- z rostoucí propojenosti světa a dostupnějším cestováním se dnes mohou šířit po celé planetě nebezpečné choroby ohrožující většinu světové populace, ty by v minulosti postihly pouze určité oblasti a malou část lidstva
- v chudých státech navíc stále řadí choroby, které jsou ve vyspělých státech již mnoho let neznámé (př. mor v Afghánistánu) a jsou spojeny s celkovou chudobou, ty se pak šíří snadno i jinam
- země bohaté naopak stále více trápí civilizační choroby, které nemusí být vždy smrtelné, ale značně omezují normální aktivitu a mají i ekonomické dopady
- samostatnou kapitolou je nemoc AIDS, která začíná dosahovat v řadě oblastí pandemie = celosvětové epidemie

Otázky a úkoly ke kapitole:

- Napiš, co to znamená pojem civilizační choroba:
.....
.....
- Která oblast světa je těmito chorobami postižena?
.....
.....
- Napiš dvě z těchto chorob:
.....
.....
- Je pravdivé tvrzení, že na planetě stále existuje nemoc mor? ANO – NE
- Díky rychlejší a dostupnější dopravě a mezi obyvateli oblíbenějšímu cestování se SNADNĚJI - KOMPLIKOVANĚJI šíří nebezpečné....., které ohrožují MENŠINU – VĚTŠINU světové

populace.

- Je pravda, že ve vyspělých zemích Severu roste počet seniorů a populace stále stárne? ANO – NE
- Na světě je v současnosti velkým nebezpečím pandemie. Napiš co to je:

.....
.....

- Jedním z velkých problémů dnešního světa je obezita. Kolika lidí se asi týká:

a) 2300 mil. lidí b) 19 mil. lidí c) 500 mil. lidí d) 4800 mil. lidí e) 0,7 mil. lidí